

Opslaan is data laten gaan?

De juridische kant van cloud computing

Mathieu Paapst

Docent en onderzoeker Mathieu Paapst heeft net goed bericht gehad: de opleiding Recht en ICT van de Rijksuniversiteit Groningen is bovenaan geëindigd in de ranglijst voor studiekezers. Maar ik ga hem vandaag bellen over iets anders, namelijk over de juridische en maatschappelijke complicaties die verbonden kunnen zijn aan het inzetten van cloud computing.

Zeg jij in jouw hoedanigheid als jurist: cloud computing, ik ben: voor, tegen of ambivalent?

Ik ben een jurist, dus ik ben ambivalent *by default*. Ik ben voor, onder bepaalde voorwaarden. Bepaalde ontwikkelingen houd je niet tegen. Ik ben in verschillende columns op ICT-blogs wel de volgende vergelijking tegengekomen: vroeger

gingen we hout sprokkelen voor verschillende doeleinden. We konden er iets mee maken, we konden het opstoken om het warm te krijgen, en we konden er ons eten op koken. Dat hout sprokkelen doen we nu niet meer zelf, dat is de energiemaatschappij voor ons gaan doen.

In die zin zou je ook datagebruik in de cloud kunnen zien. Die vergelijking is op zich wel een

aardige, maar hij gaat voor een deel mank. Je ziet bijvoorbeeld dat mensen naast hun standaard energievoorzieningen ook zonnepanelen op hun dak plaatsen, en je ziet ook dat mensen energievoorziening en –inkoop voor een deel juist weer naar zichzelf toetrekken. Nou, zo kun je cloud computing ook beschouwen, je kunt het voor een deel goed zelf doen en controleren, en voor een deel laat je het toch over aan een externe instantie. Daarvoor moet je je randvoorwaarden van tevoren zorgvuldig bepaald hebben.

Als we het hebben over verschillende typen van cloud computing: privaat, publiek, of hybride, wat lijkt jou het meest geschikt voor een universiteit?

Hybride: een deel doe je in de cloud, een deel doe je zelf. Dat is nu in feite ook al het geval. Een 100% publieke oplossing lijkt mij niet verantwoord. Een vraag die hier een beetje los van staat is: bestaat die hele cloud eigenlijk wel? Ik bedoel, is er wel sprake van een virtuele dataopslag, of staat er ergens nog steeds een serverpark te loeien? Is het niet een beetje een marketingtool? Er zijn grote leveranciers die vanuit hun eigen datacenters een soort chique vorm van managed hosting aanbieden, en dat dan als cloud verkopen.

Denk je dan dat cloud computing een hype is, of is het juist de toekomst?

Het is een beetje een buzzword, dat cloud computing. Het is ofwel Software as a Service, of managed hosting, of een application service provider. Zaken als schaalbaarheid en alleen betalen voor wat jij gebruikt zijn ook niet helemaal nieuw. Waar het in juridische zin om gaat, is dat

je controle over een deel van je data uit handen geeft.

Ik kwam twee artikelen tegen in het online magazine Computable: de Universiteit van Amsterdam moet 1,5 miljoen besparen en zet prompt haar mailfunctionaliteit over naar Gmail, en het Erasmus Medisch Centrum en de Universiteit Utrecht gaan de cloud in, zij het voorzichtig. Het ErasmusMC is aangesloten op het LifeScienceGrid, de UU implementeert Gmail, waarbij medewerkers meer beveiliging krijgen dan studenten.

Dat zijn mooie voorbeelden van experimenten met cloud computing, en ze zijn juridisch ook heel interessant. Ze kunnen namelijk grote gevolgen hebben, maar dat hoeft niet.

Even over die gevolgen: hoe zit het met de wet- en regelgeving in de Europese Unie?

Op het moment dat data herleidbaar zijn tot individuen, is de privacywetgeving van toepassing. De bewerkver van data heeft dan een aantal plichten: de data mogen niet buiten Europa, tenzij het land waar die data heen gaan hetzelfde niveau van beveiliging heeft, iets wat de Europese Commissie vaststelt. Data mogen bijvoorbeeld niet naar de USA, omdat daar de Patriot Act geldt die de Amerikaanse overheid toegang geeft tot alle gegevens van alle bedrijven. We hebben niet voor niets een speciale commissaris die op ICT, informatie en innovatie zit.

Waar het spannend wordt, is in het volgende aspect. De privacywetgeving onderscheidt de bewerkver (Google) en de verantwoordelijke (de universiteit). De verantwoordelijke is te allen tijde medeverantwoordelijk voor wat er met de data gebeurt. Je blijft dus aansprakelijk voor schade.

Google zegt dat ze zich aan de Safe Harbor-regelingen van de EU houden, maar is dat ook zo? Hoe controleer je dat?

Die Safe Harbor-regeling is inderdaad een uitzondering. Je kunt als Amerikaans bedrijf een procedure starten waarin je aantoont dat je je aan de Europese wetgeving houdt. Dat is nogal lastig te controleren, en daar zit ook het mogelijke risico voor een universiteit, om de reden die ik al noemde: de universiteit blijft verantwoordelijk. Het is dan ook zaak dat het formuleren van een exit-strategie tijdig gebeurt. Helaas zie je dat te weinig.

Het op grotere schaal afnemen van een dienst als Google is iets wat een universiteit doet tegen betaling. Een voordeel daarvan is dat er een formele overeenkomst bestaat tussen de leverancier en de afnemer. Zo'n leverancier kan echter zijn tarieven ineens flink verhogen, en wat doe je dan met die data? Een vergelijkbare situatie kan zich voordoen bij een Universiteitsbibliotheek, wanneer tijdschriften waarop ze een jaarlijks abonnement hebben van eigenaar veranderen of ophouden te bestaan.

Grote instellingen als universiteiten zijn niet altijd even goed voorbereid op dit soort situaties. Wanneer je in het opstellen van het licentiecontract een ICT-jurist betreft, kun je er vanuit gaan dat hij of zij daar aandacht aan zal besteden. Over exit-strategieën kun je namelijk van tevoren afspraken maken met je beoogde leverancier, dan weten zij namelijk ook waar ze aan toe zijn. Doe je dit niet, dan kun je het risico lopen dat je na jaren van intensief gebruik met zo grote hoeveelheden data bij leverancier x zit, dat je er eigenlijk niet meer zonder kleerscheuren ofwel aan die data ofwel in je portemonnee vandaan kunt gaan.

Daar ligt echt nog een ontwikkelgebied voor

‘Voor een wereldwijd succes van cloud computing moet de internationale wetgeving geharmoniseerd worden’

---

kennisinstellingen, en voor de overheid in het algemeen. Als je cloud computing wereldwijd succesvol wilt maken, moet de internationale wetgeving geharmoniseerd worden. En dat is nog niet zo eenvoudig.

Hoe zit het met dataopslag in landen die wij eigenlijk niet zo goed kennen maar die wel ICT-reuzen (in wording) zijn, zoals de BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India, China, RR)?

Voor de BRIC-landen geldt hetzelfde als voor de Verenigde Staten: persoonsgegevens mogen de grens van de EU niet over. Deze privacywetgeving is ook bij outsourcing regelmatig een probleem gebleken.

Verder zijn er nog wel wat andere mogelijke complicaties. Als je een leverancier hebt in één van deze landen die failliet gaat, wat doe je dan? Hoe krijg je in vredesnaam al die data weer terug? Daar komt nog bij dat een faillissementscurator, ook in Nederland, mag wanpresteren. Data zijn van diegene die er op het moment van faillissement beschikking over heeft.

In de praktijk betekent dat het volgende: stel, je hebt als universiteit wat data elders gestald, en die externe partij gaat failliet. De curator kan dan beslissen wat hij of zij met die data doet. Hij of zij is niet verplicht om de dienstverlening voort te zetten. In het zwartste scenario kan het dan zelfs betekenen dat je moet betalen om de data überhaupt terug te krijgen.

Hoeveel jurisprudentie bestaat er eigenlijk op dit gebied? Is het al vaak tot een rechtszaak gekomen?

Het begint nu een beetje te komen. Tot een paar jaar terug waren zaken naar aanleiding van cloud computing en dataverkeer toch een beetje voer voor kamergeleerden. Door de crisis gaan aanbieders van cloud-diensten wel eens failliet, en dan komen die leveranciers tegenover hun voormalige klanten te staan in de rechtszaal. Het is dus wel een *hot topic* aan het worden.

SURF is bezig met het ontwikkelen van een audit. Hoe gaat zo iets in zijn werk? Is dat een technisch verhaal of komt er ook juridisch werk bij kijken?

Wat je dikwijls ziet bij audits, is dat er een sterke

focus ligt op technische en operationele aspecten. Ik vind dat een gemiste kans, want ook de juridische aspecten zijn belangrijk.

Kijk naar de Diginotar-episode bij de overheid. Eerst wil men geen grootscheepse ICT-projecten binnenshuis regelen, en als het dan misgaat, wil men hoog inzetten op ICT en Beveiliging. Dat kun je voor zijn door in het voortraject een juridische poot aan zo'n project te maken.

De juridische kant en de informatiekant worden nogal eens verwaarloosd. Dat is in het geval van de overheid in bredere zin overigens niet eens zo verwonderlijk, want daar werken veel bedrijfswetenschappers en bestuursrechtsspecialisten, en die hebben dat nu eenmaal niet altijd op de radar.

Hoe zie jij de rol van de Recht en ICT-specialist in de toekomst? Leiden jullie cohorten van nieuwe Neelie Kroesen op? Worden dat dan keiharde advocaten of krijgen ze meer een auditfunctie?

Ik denk dat ICT-recht in de brede Rechtsgeleerdheid-opleidingen een volwaardig hoofdvak wordt. Je zou je zelfs kunnen voorstellen dat vakken als Rechtsgeschiedenis en Romeins Recht, die nu nog tot het verplichte deel van de opleiding horen, uiteindelijk in de keuzeruimte belanden, en dat ICT-recht verplicht wordt. Begrijp me niet verkeerd, ik vind die twee eerder genoemde vakken buitengewoon belangrijk als bouwstenen van recht en rechtspraak, maar gemeten naar de realiteit mag er zo onderhand wel wat meer prominentie komen voor ICT-recht.

Wat ik ook wel mooi zou vinden, is als de expertise op het gebied van ICT-recht (studenten, promovendi, docenten) ook meer zou worden opgepikt door de interne afdelingen van de RUG. Nu zit er geen ICT-jurist bij de afdeling Juridische Zaken of de licentiekamer, en met alle overeenkomsten en ICT-gerelateerde zaken is dat eigenlijk vreemd. Je zou alleen al eens wat MA-studenten daar een stage kunnen laten doen, dat zou al een heel ander beeld geven.

Hoe zie je de verhouding tussen de voorzichtigheid t.a.v. cloud computing en privacy enerzijds, en de aanzwellende roep om open data, open source, open access, kortom: alles open anderzijds?

Ik denk dat vrijwel iedereen voor open standaarden is. Maar dit houdt ook in dat privacygevoelige informatie gemakkelijker uitwisselbaar wordt. Bovendien kun je een fout die je op één plek maakt redelijk gemakkelijk herstellen, maar wordt dit al een stuk lastiger voor een fout die op tien plekken is gemaakt of opgeslagen is. Als je van tevoren de mogelijke consequenties goed in kaart brengt en een actieplan opstelt, hoeft dit overigens geen belemmering te zijn.

Dan nog een paar 'what if'-scenario's. Stel, je werkt met een softwarebedrijf dat jouw mailomgeving bouwt en onderhoudt. Stel, dat bedrijf wordt overgenomen. Stel, het nieuwe moederbedrijf werkt, in tegenstelling tot het oude bedrijf, alleen maar met dataopslag in de cloud. Hoe regel je dit?

Je kunt je dan als klant in principe beroepen op lopende contracten, omdat jouw leverancier wordt overgenomen. Wel zou ik altijd adviseren om ten tijde van de overname al over een exitstrategie te gaan nadenken. Je moet tenslotte altijd anticiperen op de mogelijkheid dat je zelf wel eens zou willen kunnen vertrekken na de overname, bijvoorbeeld omdat de dienstverlening na de overname veel slechter is geworden.

En nog eentje: stel, je neemt een elektronische leeromgeving af van een van de grootste aanbieders, zeg maar de marktleider. Dit bedrijf wordt overgenomen door een investeringsmaatschappij. Er moet slimmer met de kosten worden omgegaan en de aanbieder van de leeromgeving gaat over op dataopslag in de cloud. Noot: zowel het bedrijf als de investeringsmaatschappij zijn Amerikaans. Wat doe je?

Hier moet je kijken naar je afhankelijkheid van de leverancier. In negen van de tien gevallen zal je moeten meebewegen met wat er gebeurt. In de bestaande rechtszaken wil de klant dat de leverancier helpt bij de migratie naar bijvoorbeeld een andere leverancier of eigen beheer. Gaat het dan om een particulier, dan is de rechter vaak op de hand van de klant. Bij een zaak van een grotere organisatie tegen een bedrijf zal dit minder snel het geval zijn, want van die organisatie wordt professionaliteit verwacht vanaf het moment dat ze zaken gaan doen met een externe partij.

Mathieu Paapst

Mathieu H. Paapst werkt als docent en onderzoeker bij de afdeling Recht en ICT van de RUG. In het bijzonder richt hij zijn aandacht op internetrecht, intellectueel eigendomsrecht, IT-aanbestedingen en op de juridische, ethische en maatschappelijke vraagstukken van de informatiemaatschappij. Hij is samensteller van de wettenbundel 'internetrecht' en schreef de afgelopen jaren diverse publicaties op het gebied van open source software, open standaarden en open data. Voordat hij besloot zijn loopbaan in Groningen voort te zetten, heeft Mathieu ruime ervaring opgedaan bij verschillende IT-bedrijven (zoals Unisys) en bij het ministerie van Economische Zaken, waar hij Het Nieuwe Werken in de praktijk bracht al voor het was uitgevonden. Mathieu Paapst hoopt binnenkort te promoveren op een proefschrift over de doorwerking van strategisch ICT-beleid binnen de overheid.

- LinkedIn: www.linkedin.com/pub/mathieu-paapst/2/433/926
- Twitter: @paapst

Geldt voor cloud computing in juridische zin: opslaan is data laten gaan? Of valt dat allemaal wel mee?

Nou, laten gaan... in overdrachtelijke zin laat je data wel gaan ja. Er kan zoveel gebeuren dat tot controleverlies leidt. Als Blackberry anderhalve dag een storing heeft, slaan er in de Tweede Kamer allemaal politici op tilt, omdat ze niet bereikbaar meer zijn en hun mails niet meer kun-

nen bijhouden. Maar leidt dat nou in het uiterste geval echt tot een onbestuurbaar land? De algemene afhankelijkheid van internetleveranciers en leveranciers van (bijvoorbeeld) cloud-diensten is dan ineens wel groot geworden.

Dan nog een paar Relevante Recente Tweets: kun je hier kort commentaar op geven?

"Ik denk dat de default van de overheid juist het niet openbaar maken c.q. alle rechten voorbehouden is. #rkt" (28-9-2011)

Op het moment van tweeten hield de Ombudsman een presentatie over de Wet Openbaarheid van Bestuur en de transparantie die deze wetgeving tot gevolg heeft. In mijn ervaring met de WOB is het echter andersom; du moment dat jij je op deze wetgeving beroept om informatie te krijgen, wordt er zo min mogelijk informatie vrijgegeven. De afdeling Communicatie, bij wie dit soort vragen binnenkomt, doet dan vaak juist het tegenovergestelde van communiceren. Ik kan me daar overigens nog best wat bij voorstellen, want wat moet je in vredesnaam met zo'n losse flard informatie, zonder context?

"@haycowind: In dat cloud-rijtje mis ik: leveranciersafhankelijkheid, risicobeperking, exit-strategie" (21-9-2011)

Een van mijn RUG-collega's twitterde de hele standaardriedel aan voordelen van cloud computing vanaf een SURF-bijeenkomst waar hij aanwezig was. Tja, dan moet ik natuurlijk wel ook even die zaken noemen die er misschien niet zo heel positief aan zijn, ten behoeve van de volledigheid.

"Ah, net een zeer positieve peer review ontvangen voor een nieuw artikel in het European Journal of ePractice. Daar doen we t voor" (27-9-2011)

Ja, dat is mooi, ik ben erg blij dat mijn artikel over strategisch ICT-beleid en de succes- en faalfactoren daarvan door dat open access journal van de Europese Commissie positief is ontvangen. Een mooi voorbeeld van valorisatie. Je moet je als ICT-jurist ook echt in dat gebied profileren vind ik. <

- www.rechtenict.nl
- www.itenrecht.nl
- www.boek9.nl
- De Universiteit van Amsterdam over naar Gmail: <http://bit.ly/jLQ15Y>
- Het Erasmus Medisch Centrum en de Universiteit Utrecht gaan de cloud in: <http://bit.ly/cxVEa0>